

Boekbespreking 3

C.D. Preston, D.A. Pearman & T.D. Dines (eds.), *New Atlas of the British & Irish Flora – An Atlas of the Vascular Plants of Britain, Ireland, the Isle of Man and the Channel Islands*, Oxford, 2002, 910 pag. + cdrom, £ 99,95 (= ca. € 156), ISBN 0-19-851067-5. — De 'New Atlas' is de meer dan volwaardige opvolger van de uit 1962 daterende atlas.¹ Hij behandelt alle soorten uit de 'New Flora'² in 2400 kaarten die ook op de cdrom zijn weergegeven, terwijl de cdrom nog zo'n 600 extra soorten bevat van geïntroduceerde soorten die in minder dan 50 hokken voorkomen. De 3800 'hokken' in deze atlas zijn 10 × 10 km groot (afgeleid van het topografische raster). De waarnemingen zijn in drie klassen weergegeven: vóór 1970, 1970–86, en 1987–99, in blauw (voor inheemse soorten of oorspronkelijk wilde populaties), of in rood (voor archeofieten, neofieten of niet-natuurlijke uitbreidingen van inheemse soorten). De kaarten zijn overzichtelijk geplaatst, 3 per pagina, en wel zo dat er voldoende ruimte is voor korte maar zeer inhoudrijke teksten. In die teksten worden de volgende elementen behandeld: het habitatype, voortplantingstype, indigeniteit, eventueel gebruik, verandering in voorkomen, en, voor neofieten, het tijdstip van inburgering. De verandering wordt in woorden beschreven, maar wordt steeds voorafgegaan door een trendcijfer (tussen +4,70 en -7,86), de 'change index'³, waarin alle denkbare artefacten die samenhangen met het verzamelen van veldgegevens en het presenteren in atlas-vorm zijn verwerkt. Ik meen dat deze rekenmethode de beste is waarover we thans beschikken; hij zou ook voor Nederland moeten worden toegepast. In elk geval ben ik bijna geen enkel trendcijfer tegengekomen dat bijzonder afwek van de situatie voor die soort in ons eigen land.

Het boek zelf is erg duur (ca. € 156), maar een belangrijke samenvatting (waarin Ierland buiten beschouwing is gelaten) is via het internet te downloaden.^{4,5} Hierin wordt op bijzonder heldere wijze en uitstekend geïllustreerd aangegeven hoe het atlasproject werkte, worden statistische gegevens over de flora en de trendberekening per landschapstype verstrekt, en wordt ingegaan op de oorzaken van veranderingen in de flora. Beperken we ons tot het laagland van Engeland, dan zijn de belangrijkste oorzaken van de negatieve trends: het verkeer en de degradatie van het platteland als gevolg van de moderne landbouw. Het is zeer te prijzen dat dit in een officiële regeringspublicatie zo onomwonden wordt gepresenteerd.

Deze Atlas is van groot belang voor diegenen die werken op het gebied van de Nederlandse flora. Enerzijds kan nu een goede vergelijking gemaakt worden tussen de gegevens over de Nederlandse flora met die van Engeland in het westen en Duitsland in het oosten, anderzijds biedt de interpretatie van de atlasgegevens ('wild' of 'vreemd') de gelegenheid om onze opvattingen daarover te toetsen aan die van de Britse (en Duitse) botanici. Ik vond het nogal ver gaan om soorten als 'vreemd' te betitelen als ze al van ver voor de Romeinse Tijd bekend zijn; voorbeelden uit de 'New Atlas': IJzerhard is al sinds de Steentijd bekend, Avondkoekoeksbloem, Ruw parelzaad en Bilzekruid zijn sinds de Bronstijd bekend, en Bolderik, Stinkende ballote en kamille en Korenbloem zijn sinds de IJzertijd bekend – en dan toch nog 'vreemd'? Niettemin bieden veel van de gekozen oplossingen stof voor overdenkingen en discussie. Wat mij opviel was dat veel

van de 'vreemde' soorten zich bijna tegelijkertijd links en rechts van het Kanaal en de Noordzee gingen uitbreiden. Als de zee dus blijkbaar niet meer als barrière fungeert, moet het de mens zijn die deze uitbreidingen veroorzaakt. Interessante stof voor nadere analyse.

Het atlasproject zelf lijkt bijzonder goed georganiseerd te zijn. De organisatie begon eigenlijk pas in de winter van 1995–96, en in totaal 1600 waarnemers deden en verzamelden waarnemingen in een periode van slechts vier jaar. Het uitwerken van de gegevens en drukken van de New Atlas is dus binnen drie jaar gelukt. Een groot compliment aan de veldwerkers is op zijn plaats, en ook aan de Botanical Society of the British Isles⁶ die dit huzarenstuk georganiseerd en geleid heeft.

Ruud van der Meijden

1. F.H. Perring & S.M. Walters. 1962. Atlas of the British Flora. Londen.
2. C.A. Stace. 1997. New Flora of the British Isles, 2nd. edition. Cambridge.
3. Change index: M.G. Telfer, C.D. Preston & P. Rothery. 2002. A general method for the calculation of relative change in range size from biological atlas data. *Biological Conservation* 107: 99–109.
4. C.D. Preston c.s. (eds.). 2002. The changing flora of the UK. Kostenloos te bestellen bij: Defra Publications, Admail 6000, London, SW1A 2XX, UK, tel: 00–44–8459–556000.
5. <http://www.defra.gov.uk/wildlife-countryside/ewd/flora>
6. <http://www.bsbi.org.uk>